

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 475/2022 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Uniper-neuvotteluista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Sanna Antikaisen /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 475/2022 vp:

Millä tavalla Berliinissä Saksan kanssa neuvotellut delegaatio edusti neuvottelujen onnistumisen kannalta välttämätöntä substanssiosaamista,

mitä investointipankkia ja rahoitusjuridiikkaan erikoistunutta asianajotoimistoa Suomen valtio käytti neuvonantajina Uniper-neuvotteluissa,

miksi nämä neuvonantajat eivät olleet mukana 14.7.2022 neuvottelussa Berliinissä, mistä kaikesta Berliinissä sovittiin,

julkisuuteen on kerrottu, että pääministeri Sanna Marinin rooli oli "ehkä ratkaiseva", joten mikä tuo rooli oli ja mitä muuta pääministeri teki kuin lähetti asiaa koskevia tekstiviestejä, kun julkisuuteen on kerrottu, että Sanna Marin lähetti viestin Saksan liittokansleri Scholtzille, niin millaisen viestin pääministeri lähetti Saksan liittokanslerille, minä päivänä ja mihin kellonaikaan, mitä välinettä käyttäen ja montako sanaa ja lausetta viesti sisälsi,

miksi Saksan kanssa tehty sopimus kieltää Uniperia vaatimasta Hollannilta oikeusteitse korvauksia hiilivoimaloidensa ennenaikaisesta sulkemisesta,

paljonko Uniper (ja välillisesti) Fortum menetti luopuessaan oikeudesta vaatia korvauksia Hollannilta,

miksi pääministeri ei ottanut vetovastuuta asiasta, vaikka kyse oli yli 10 miljardin euron tappioista valtionyhtiölle,

millä tavalla pääministeri pyrki varmistamaan, että asia ratkaistaisiin Suomen ja Saksan välisissä neuvotteluissa Suomen edun mukaisesti,

miten Suomi pyrki edistämään neuvotteluissa mallia, jossa kriisiytyneet kaasuliiketoiminat olisi erotettu Uniperista ja mahdollisesti kansallistettu Saksassa,

miksi pääministeri ei kutsunut talouspoliittista ministerivaliokuntaa koolle heinäkuussa käsittelemään neuvottelutilannetta Fortumin, Uniperin ja Saksan valtion kanssa, vaikka valtiovarainministeri Saarikko piti sitä tarpeellisena,

oliko pääministeri yhteydessä Saksan liittokansleri Scholtziin heinäkuun aikana muilla tavoilla kuin viesteillä ja

ottaen huomioon Uniperin valtavat tappiot (12,4 miljardia euroa) ja siitä Fortumille seuranneet 11,6 miljardin euron liiketappiot vuoden alkupuoliskolta, niin olisiko ollut pelastamisyrittysten sijasta kannattavampaa pyrkiä rajaamaan riskiä ja antaa Uniperin mennä konkurssiin, kun otetaan huomioon, että Fortumin Uniper-investoinnin alkuperäinen hinta oli vain 6,2 miljardia euroa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Fortum, Uniper ja Saksan valtio ovat tiedottaneet uudesta järjestelystä ja sen perusteista 21.9.2022, eli tämän kirjallisen kysymyksen jättämisen jälkeen.

21. syyskuuta Fortum, Saksan hallitus ja Uniper ovat allekirjoittaneet periaatesopimuksen ratkaisusta, jonka seurauksena Saksan valtiosta tulee Uniperin enemmistöomistaja. Uniperin taloudellinen tilanne on heikentynyt nopeasti ja riskit yhtiön ympärillä ovat kasvaneet merkittävästi heinäkuussa sovitun vakautuspaketin jälkeen. Fortum on päättänyt myydä koko omistuksensa saksalaisessa energiayhtiö Uniper SE:ssä. Ratkaisu mahdollistaa Fortumille sodan aiheuttamien tappioriskien rajauksen, ja samalla yhtiön keskittymisen ydinliiketoimintaansa ja toisaalta Saksan valtiolle Uniperin haltuunoton myötä energian toimitusvarmuuden takaamisen Saksassa.

Fortumin omistukseen kohdistuu strateginen intressi, ja valtion omistajuudella yhtiössä pyritään siihen, että sähköntuotanto Suomessa on riittävää kaikissa oloissa. Valtion intressi on varmistaa, että yhtiö pystyy toteuttamaan edellä määriteltyä huoltovarmuustehtävänsä häiriöttömästi ja että sen pidemmän aikavälin toiminta- ja investointikyky suomalaisilla energiamarkkinoilla olisi turvattu.

Valtioneuvoston talouspoliittinen ministerivaliokunta on käsitellyt 21.9.2022 julkistettua järjestelyä keskiviikkona 14.9. (kaksi kokousta) ja sunnuntaina 18.9. Ministerivaliokunta merkitsi sunnuntain kokouksessaan tiedoksi ratkaisun keskeisen sisällön, jonka Fortumin hallitus oli huolellisesti harkinnut olevan Fortumin ja sen kaikkien osakkeenomistajien etujen mukainen. Ministerivaliokunta puolsi, että Suomen valtio Fortumin enemmistöomistajana osaltaan tyytyy esitettyyn ratkaisuun.

Valtio-omistaja asetti neuvotteluille selkeitä tavoitteita valtion omistaja-arvon säilymisen ja kehittymisen näkökulmasta. Tavoitteena oli, että Fortumin tai Suomen valtion tai sen muiden osakkeenomistajien oman pääoman ehtoista lisärahoitusta ei tule myöntää osana ratkaisua, ja että Uniperille annetut lainat ja takaukset palautuvat ja vahvistavat Fortumin tasetta ja likviditeettiä. Nämä tavoitteet olivat edelleen voimassa ja katson, että ne saavutettiin.

Kesän ratkaisuja arvioitaessa Fortum arvioi saavutetun kompromissin kansallistamis- tai konkursivaihtoehtoa edullisemmaksi. Valtio-omistaja tuki ratkaisua, ja katsoi sen edistävän parhaiten omistaja-arvon säilymistä ja kehittymistä Fortumissa. Myös syyskuussa julkistetun järjestelyn loppuun saattaminen pienentää Uniperin rahoitus- ja taloudellisen tilanteen olennaista epävarmuutta ja niihin liittyviä riskejä, jotka vaikuttavat myös Fortumiin. Uniperin taloudelliset vaikeudet tai viime kädessä sen maksukyvyttömyys sovitun järjestelyn epäonnistumisen seurauksena tai muutoin voisi olla erittäin haitallista Fortumille ja sillä voisi olla vakavia vaikutuksia Fortumin rahoitusjärjestelyille. Uniperin maksukyvyttömyydellä voisi olla erittäin vakavia vaikutuksia myös pohjoismaisille ja laajemminkin Euroopan energiamaarkkinoille.

Neuvotteluprosessi oli erittäin intensiivinen heinäkuun alusta lähtien. Neuvotteluosapuolina olivat Fortum, Uniper ja Saksan valtio (jälkimmäinen edustettuna virkamiesten toimesta). Valtio-omistajan edustaja on ollut tiiviisti tietoinen neuvotteluprosessista ja -strategiasta, ja yhdessä Fortumin ja sen neuvonantajien kanssa sovitun neuvottelustrategian mukaisesti läsnä tietyissä neuvotteluissa. Näitä neuvotteluita on pohjustettu laajasti ennen kuin neuvottelupöytään mentiin. Valtio-omistaja on käynyt keskusteluita eri kokoonpanoilla Fortumin avainjohdon ja hallituksen ja koko neuvottelutiimin kanssa, jossa olivat läsnä myös neuvonantajat, lähes päivittäin.

Kontakteja on ollut myös poliittisella tasolla sekä omistajaohjausministerin että pääministerin toimesta. Kontaktointia, niiden ajoitusta ja sisältöä on ennalta valmisteltu omistajaohjauksen ja neuvottelutiimin kanssa. Tässä kysymyksessä, kuten myös aiemmin julkisuudessa, on viitattu vierailuuni Berliinissä 14.7.2022. Kyseessä oli strategisesti suunniteltu vierailu, 4 erillistä tapaamista eri osapuolten kanssa, tavoitteena Suomen kantojen taustoitusta ja vahvistusta. Kyseessä ei ollut sopimusneuvottelutilanne.

Fortumilla on käytössään kansainvälisen tason strategisia, taloudellisia, juridisia ja yhteiskunnallisia neuvonantajia. Suomen valtiolla oli pääsy tähän neuvonantajajoukkoon. Lisäksi valtiolla on ollut omana juridisena neuvonantajanaan asianajotoimisto Borenus, joka on neuvonut erityisesti Fortumin siltarahoitusjärjestelyssä.

Valtio noudattaa omistajaohjauksessaan osakeyhtiölain mukaista tehtävien ja vastuiden jakoa yhtiön toimielinten ja omistajan välillä. Näiden pohjalta omistajalla, yhtiön hallituksella ja toimivalla johdolla on kullakin omat osakeyhtiölakiin perustuvat tehtävänsä, vastuunsa ja oikeutensa. Operatiiviset ja liikkeenjohdolliset päätökset kuuluvat yhtiön johdolle ja hallitukselle.

Omistajan roolissa ratkaisua on peilattu Fortumin riskin kannalta. Valtion omistajastrategiana on turvata Fortumin toiminnan jatkuvuus kaikissa skenaarioissa.

Omistajaohjaus tukee neuvotteluratkaisua huolimatta siitä, että näin osakeomistus Uniperissa menetetään. Ratkaisulla vältetään Uniperin välitön likviditeettikriisi ja siitä seuraavat mahdolliset haasteet Fortumille ja sen pääomitustarve. Ratkaisu vähentää Fortumiin kohdistuvia riskejä, turvaa strategisen intressin ja mahdollistaa Fortumin keskittymisen lähitulevaisuudessa ydinliiketoimintansa harjoittamiseen, erityisesti Suomessa. Liiketoiminnan rahoitettavuuden parantuminen sekä kahdeksan miljardin rahoituspaketin palautuminen vahvistaa Fortumin likviditeetti-positiota ja mahdollistaa osaltaan tulevia investointeja.

Helsingissä 5.10.2022

Eurooppa- ja omistajaohjausministeri Tytti Tuppurainen